

Het contact tussen gedetineerden en interne en externe re-integratieprofessionals in Nederlandse penitentiaire inrichtingen*

Amanda Pasma, Esther van Ginneken, Anouk Bosma, Hanneke Palmen & Paul Nieuwbeerta

Contact tijdens detentie tussen gedetineerden en professionals is van belang om gedetineerden voor te bereiden op re-integratie. Dit onderzoek bekijkt daarom de mate en beoordeling van contact met interne en externe re-integratieprofessionals en plaatst de resultaten, gebaseerd op 4308 vragenlijsten onder gedetineerden, binnen de beleidscontext. Hoewel het contact wisselt per detentieduur en regime, blijkt de meerderheid van de gedetineerden naar tevredenheid in contact te staan met de interne professionals – de casemanager en de mentor. Contact met de externe professionals – gemeenten, reclassering, zorginstellingen en vrijwilligersorganisaties – is doorgaans beperkt en wordt wisselend positief beoordeeld. Afsluitend worden praktische aanbevelingen gedaan.

1 Introductie

Jaarlijks moeten in Nederland ruim 30.000 gedetineerden na vrijlating uit detentie hun leven in de vrije samenleving weer oppakken. Helaas verloopt deze transitie doorgaans moeizaam. Na detentie kampt maar liefst 58% van de ex-gedetineerden met schulden en ongeveer 77% genereert na vrijlating geen inkomen uit arbeid (Beerthuizen et al., 2015). Daarnaast heeft 33% na vrijlating geen eigen huur- of koopwoning (Wensveen et al., 2016) en lijdt 34% onder een vorm van verslaving (Den Bak et al., 2018). Deze problemen bemoeilijken een succesvolle re-integratie en vergroten de kans op recidive (Graffam et al., 2004; Hoeve et al., 2014; Ramakers et al., 2017).

Om te proberen bovenstaande problemen voor ex-gedetineerden na vrijlating te verminderen, worden gedetineerden al tijdens detentie begeleid door medewerkers van de Penitentiaire Inrichtingen waar ze worden vastgehouden (de interne professionals). Dit zijn met name de casemanager en de mentor. Alle gedetineerden krijgen een casemanager van de inrichting en een mentor van de afdeling toegewezen. De casemanager voert de regie over het re-integratiedossier van de gedetineerde en slaat bruggen met andere professionals. De mentor is een penitentiair inrichtings-

* Deze studie is onderdeel van de LIC-studie. De LIC-studie is gefinancierd door de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de Universiteit Leiden. Alle uitspraken, bevindingen en conclusies verwoord in dit artikel zijn afkomstig van de auteurs en geven niet noodzakelijkerwijs die van de DJI weer.

werker van de afdeling waar de gedetineerde vastzit en fungeert als aanspreekpunt voor de gedetineerde. Behalve door de interne professionals worden gedetineerden vaak ook begeleid door medewerkers van de gemeente, de reclassering, zorginstellingen en vrijwilligersorganisaties (de externe professionals). De interne en externe professionals begeleiden de gedetineerden tijdens detentie op diverse leefgebieden, zoals werk, onderdak, schulden, zorg en het hebben van een geldig identiteitsbewijs (DJI, 2019).

Om succesvolle begeleiding te bieden op deze leefgebieden is het van belang dat de professionals in *contact* staan met de gedetineerden. In de eerste plaats is het van belang dat gedetineerden in elk geval met één type professional in contact staan. Bij gebrek aan contact ontglippen gedetineerden namelijk mogelijk aan de begeleiding die nodig is om goed voorbereid terug te keren naar de vrije samenleving. Hoewel gedetineerden in elk geval gescreend en begeleid horen te worden door de interne professionals, is het mogelijk dat gedetineerden geen contact rapporteren met de casemanager en de mentor. Casemanagers en mentoren geven namelijk aan dat er door werkdruk niet altijd genoeg tijd is om intake- of begeleidingsgesprekken te voeren (Hanrath et al., 2019; Inspectie JenV, 2018). Ook weten gedetineerden niet altijd wie hun casemanager of mentor is (Hanrath et al., 2019; Plaisier et al., 2016).

Pas als er contact is met één van de professionals, kan deze ervoor zorgen dat gedetineerden de hulp krijgen die ze nodig hebben, en hen doorverwijzen naar de juiste andere professionals. De mentor kan bijvoorbeeld gesignaleerde problemen doorgeven aan de casemanager, die vervolgens gespecialiseerde hulp kan inschakelen van externe professionals. Deze externe professionals kunnen op hun beurt advies terugkoppelen naar de interne professionals, wat weer kan bijdragen aan extra interne begeleiding. Verder behoren de casemanager, de gemeente en de reclassering in overleg een Detentie- en Re-integratieplan (D&R-plan) op te stellen en kunnen zij waar nodig aanvullende zorg inroepen van externe zorgprofessionals of vrijwilligers (DJI, 2014, 2019; Geenen et al., 2020).

In de tweede plaats is het ook vaak wenselijk dat er meerdere contactmomenten zijn met de verschillende professionals. Zo is contact aan de start van de detentie belangrijk om te inventariseren welke gedetineerden op welke leefgebieden problemen ervaren, zodat vroegtijdig een passend begeleidingstraject gestart kan worden. Vervolgens is blijvend contact nodig om de leefsituatie van gedetineerden te monitoren. Ook wanneer er bij binnenkomst nog geen problemen op de leefgebieden bekend zijn, kan het vrijheidsbenemende karakter van gevangenisstraffen onbedoeld problemen met zich meebrengen, bijvoorbeeld wat betreft werk (Dirkzwager et al., 2018), inkomen (Noordhuizen & Weijters, 2012) en huisvesting (Wensveen et al., 2016). Tot slot is vlak voor vrijlating contact nodig om te bepalen of een zorgtraject vanuit detentie gecontinueerd moet worden na detentie.

Daarnaast is het niet alleen belangrijk dat er contactmomenten zijn, maar ook dat gedetineerden het contact als positief ervaren. Volgens de studie van McKeown (2000) bevordert een goed contact tussen behandelaar en cliënt in belangrijke mate dat een interventie effectief is. Meerdere studies ondersteunen dit beeld en tonen aan dat een positieve houding van personeel kan bijdragen aan betere uitkomsten tijdens en na detentie (Beijersbergen et al., 2015; Molleman & Leeuw,

2012). Om gedetineerden adequaat te helpen op de diverse leefgebieden, lijkt een positief contact tussen gedetineerden en professionals dus essentieel.

Gezien het veronderstelde belang van regelmatig en positief contact tussen gedetineerden en professionals, is recent een studie gestart naar contacten tussen gedetineerden en interne en externe professionals. Voor dit onderzoek, dat deel uitmaakt van de grootschalige en langlopende Life in Custody Study (LIC-studie) (Van Ginneken et al., 2018; Palmen, Bosma & Van Ginneken, 2019), is begin 2019 alle gedetineerden gevraagd een uitgebreide en gedetailleerde vragenlijst in te vullen over hun contacten tijdens detentie met interne en externe professionals. In totaal hebben ruim 4000 gedetineerden deze vragenlijst ingevuld, waarin zij hebben aangegeven hoe vaak ze met verschillende professionals contact hadden en hoe ze dat contact ervaren hadden. Omdat van deze gedetineerden in de LIC-studie ook andere gegevens bekend zijn – bijvoorbeeld hoelang ze al in detentie zaten en in wat voor regime – is het mogelijk om precies inzicht te geven in de frequentie en beoordeling van het contact met deze professionals.

Deze studie vormt dan ook een belangrijke aanvulling op eerder onderzoek, waarin wel veel aandacht is voor specifieke contacten met (externe) hulpverleners, bijvoorbeeld met de reclasseringswerker apart (bijv. Krechtig & Wildeboer, 2017; Menger, 2018), of met de vrijwilligers apart (bijv. Boelsma et al., 2012; Kuis, Schuhmann & Goossensen, 2015), maar waarin geen totaalbeeld wordt gegeven. Daarnaast biedt deze studie een landelijk beeld over de gehele gedetineerdenpopulatie in Nederland, waar de meeste eerdere studies vooral naar specifieke penitentiaire inrichtingen keken en naar (zeer) kleine groepen gedetineerden. Met deze studie beogen we dan ook een uniek inzicht te krijgen in hoeveel contact er tussen gedetineerden en diverse re-integratieprofessionals plaatsvindt, binnen verschillende detentieduren en regimes, en hoe gedetineerden dit contact beoordelen. Met dit inzicht zullen we vervolgens het huidige beleid van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) en de rol van externe professionals tegen het licht houden en suggesties doen om te bewerkstelligen dat gedetineerden tijdens hun detentie al zo goed mogelijk worden voorbereid op de periode na vrijlating, zodat zij zo goed mogelijk resocialiseren, en daarmee de samenleving wordt beschermd tegen recidive.

Voordat we de resultaten van deze studie presenteren en om het contact tussen gedetineerden en professionals binnen de huidige beleidscontext en eerdere onderzoeksresultaten te kunnen plaatsen, zal in paragraaf 2 het beleidskader omtrent resocialisatie geschetst worden, alsmede de rol van diverse re-integratieprofessionals in de voorbereiding van gedetineerden op hun terugkeer naar de samenleving. In paragraaf 3 zullen we eerder onderzoek naar contacten tussen gedetineerden en professionals bespreken om in paragraaf 4 te komen tot wat het huidige onderzoek gaat toevoegen. Vervolgens beschrijft paragraaf 5 welke gegevens we hebben gebruikt en hoe we de onderzoeksvragen gemeten en geanalyseerd hebben. Tot slot zal paragraaf 6 de resultaten presenteren en zullen we in paragraaf 7 de bevindingen bespreken en aanbevelingen doen voor de praktijk en voor vervolgonderzoek.

2 Beleidscontext¹

2.1 *Interne re-integratieprofessionals*

Het voorkomen van detentieschade (Dupont, 1998) en resocialisatie zijn in het Nederlandse penitentiaire systeem belangrijke doelstellingen. Dit blijkt al uit de Penitentiaire beginselenwet (PBW), waarin de regels voor plaatsing en behandeling van gedetineerden vastgelegd zijn. De PBW start immers met het resocialisatiebeginsel. Een vrijheidsbenemende straf dient volgens dit resocialisatiebeginsel niet alleen een vergeldingsdoel, maar behoort eveneens in het teken te staan van de terugkeer naar de samenleving (art. 2 lid 2 PBW).

De afgelopen decennia richt DJI bij het stimuleren van resocialisatie van (ex-)gedetineerden zich voornamelijk op vijf leefgebieden: werk en inkomen, onderdak, identiteitsbewijs, zorg, en schulden (Kamerstukken II 2007/08, 24587, nr. 299). Deze leefgebieden kwamen bijvoorbeeld al naar voren in het programma 'Terugdringen Recidive', dat door het ministerie van Justitie en Veiligheid in 2002 werd gestart, en in het opvolgende project 'Aansluiting Nazorg' van 2004-2007 (Van Duijvenbooden, 2016). Maar ook in recentere beleidsnota's, zoals het convenant 'Richting aan Re-integratie' (DJI, 2014) en de handreiking van het bestuursakkoord 'Kansen bieden voor Re-integratie' uit 2019 worden deze leefgebieden opnieuw centraal gesteld (DJI, 2019). Tot slot is er onlangs ook aandacht ontstaan voor het sociale netwerk van de gedetineerde als zesde leefgebied (DJI, 2019). Deze zes leefgebieden worden gezien als basisvoorwaarden om goed terug te kunnen keren naar de vrije samenleving.

Voor het bevorderen van de resocialisatie van gedetineerden op de hierboven genoemde leefgebieden, krijgen alle gedetineerden een casemanager en een mentor toegewezen. Deze toegewezen casemanager en mentor zijn belangrijke interne professionals waar de gedetineerden mee te maken krijgen. De casemanager fungeert als coördinator van het re-integratiedossier van de gedetineerde en slaat waar nodig bruggen met andere professionals. Volgens de inkomsten-, screening- en selectie (ISS-)procedure legt de casemanager met alle gedetineerden binnen twee weken na binnenkomst contact om de problemen te screenen (DJI, 2014). Aan de hand hiervan worden persoonlijke doelen vastgelegd in het D&R-plan. Tijdens detentie kunnen gedetineerden in de vrij te besteden re-integratie-uren zelf ook contact met de casemanager leggen en bespreken casemanagers eens in de zes weken de situatie van gedetineerden in het multidisciplinair overleg (MDO). Vlak voor vrijlating draagt de casemanager zorg voor de overdracht van het dossier aan de benodigde netwerkpartners (DJI, 2019; Weijters, Rokven & Verweij, 2018). Daarnaast behoren de mentoren van de afdeling eens in de twee weken begeleidingsgesprekken te voeren met gedetineerden om de leefsituatie te monitoren (Inspectie JenV, 2018), helpen zij met het invullen van het D&R-plan en vormen zij een aanspreekpunt voor de gedetineerden. Tot slot kunnen gedetineerden bij de mentor of

1 De beleidscontext is grotendeels gebaseerd op beleidsstukken en rapporten van DJI en de Tweede Kamer, op academische bronnen of op informatie van websites van externe professionals. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat de precieze invulling van het beleid per inrichting kan verschillen.

casemanager bijvoorbeeld ook een aanvraag doen om in het Re-integratie Centrum (RIC) van de inrichting te werken aan re-integratie (DJI, 2016, 2020).

2.2 Externe re-integratieprofessionals

Naast interne casemanagers en mentoren, kunnen ook zogenoemde externe professionals betrokken worden bij het re-integratietraject van gedetineerden. Dit zijn medewerkers van bijvoorbeeld gemeenten, reclassering, zorginstellingen en vrijwilligersorganisaties. Deze instanties hebben voor en na detentie een belangrijke rol bij het begeleiden van gedetineerden, maar spelen ook een steeds grotere rol tijdens de detentieperiode en hebben dus ook tijdens detentie al contact met gedetineerden.

In het afgelopen decennium heeft de rol van externe professionals een aantal kernontwikkelingen doorgemaakt. Zo werd in 2013 besloten dat de inzet van gemeenten, reclassering, zorginstellingen, schuldhelporganisaties en andere professionals geoptimaliseerd moest worden binnen alle penitentiaire inrichtingen (DJI, 2013). Daartoe maakten de DJI en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) afspraken over de invulling van de re-integratie van gedetineerden en richtten zij zich vooral op goede informatiedeling (DJI, 2014). Vanaf 2018 werd toegevoegd dat samenwerking niet alleen moet bestaan uit informatiedeling, maar dat externe professionals idealiter van 'buiten naar binnen' worden gehaald. Er komt daarbij steeds meer nadruk te liggen op een hogere fysieke aanwezigheid van de reclassering en vrijwilligers in de inrichtingen (Kamerstukken II 2017/18, 29279 nr. 439), op het betrekken van zowel de gemeente als de reclassering bij het opstellen van het D&R-plan (Kamerstukken II 2018/19, 35122 nr. 7) en op intensievere samenwerking tijdens detentie met gemeenten en zorginstellingen (Kamerstuk 17-06-2018: 'Recht doen, kansen bieden').

Hoewel sinds 2002 de reclassering zich juist terugtrok uit de penitentiaire inrichtingen (PI's) en in steeds mindere mate met justitiabelen in contact stond, is de rol van de reclassering tijdens detentie sinds 2016 weer aan het groeien met het project 'Ruim baan' (Geenen et al., 2020). Voorheen had de reclassering voornamelijk als taak om te adviseren omtrent schorsing, de rechtszitting, detentiefasering, het penitentiair programma (PP), voorwaardelijke invrijheidstelling en indien van toepassing reclasseringstoezicht bij vrijlating, met name voor langer gestraften (Geenen et al., 2020). Volgens experimenten in 2016, waarbij de reclassering werkzaam was in proeftuinen zoals PI Sittard en PI Arnhem, droeg de aanwezigheid van de reclassering bij aan samenwerking met casemanagers en mentoren en aan maatwerk voor gedetineerden. De reclassering raakte op deze manier sterker betrokken bij de screening van gedetineerden en het D&R-proces gedurende het gehele detentietraject (Geenen et al., 2020). Daarnaast geven reclasseringswerkers aan dat zij in de PI's beter zicht hebben op de individuele zorgbehoeften van gedetineerden en sneller met hen mondeling in contact staan (Reclassering Nederland, 2017). Ook raken kortgestraften minder snel buiten beeld, doordat er meer ruimte en tijd is om hen buiten de adviestaken om vroegtijdig te spreken (Reclassering Nederland, 2017). Dit zou moeten zorgen voor continuïteit van zorg en een betere overgang naar de vrije samenleving toe. Intussen zijn er dan ook diverse experimenten in

PI's gaande om de rol van de reclassering tijdens detentie te verstevigen (Geenen et al., 2020).

Als gevolg van deze groeiende rol van de reclassering werd in het bestuurlijk akkoord van 2019 opgenomen dat casemanagers, gemeenten en nu ook de reclassering de regie zouden voeren over het re-integratietraject en in principe binnen vier weken na binnenkomst in detentie een D&R-plan moeten opstellen samen met iedere gedetineerde (DJI, 2019). Het re-integratietraject kan al vóór de inhoudelijke strafzaak in werking gesteld worden (DJI, 2019). Casemanagers, de gemeente en de reclassering proberen op deze manier vanaf de start van detentie gedetineerden te helpen bij de re-integratie.

Samengevat is het gevangeniswezen primair verantwoordelijk voor de begeleiding van gedetineerden tijdens detentie. Daartoe inventariseren en monitoren de casemanager en de mentor de problemen onder alle gedetineerden, en is het de bedoeling dat zij op vaste momenten contact met hen leggen. De rol van externe professionals tijdens detentie is meer optioneel van aard: er zijn geen verplichte of vaste momenten waarop externe professionals contact hebben met gedetineerden. Er is echter wel groeiende aandacht voor de fysieke aanwezigheid in de inrichtingen van met name de gemeenten en de reclassering, die samen met de casemanager de regie moeten voeren over de re-integratiedossiers van de gedetineerden. In box 1 staan de kerntaken van de diverse interne en externe professionals tijdens detentie samengevat.

Kader 1 De rol van diverse re-integratieprofessionals tijdens detentie

De casemanager. Alle gedetineerden krijgen bij binnenkomst een casemanager aangewezen. De casemanager fungeert als coördinator van het re-integratietraject en stelt samen met de gedetineerde het D&R-plan op. Daarnaast is de casemanager medeverantwoordelijk voor de screening op de zes leefgebieden binnen twee weken na binnenkomst, bespreken zij eens in de zes weken in het multidisciplinair overleg (MDO) de situatie van gedetineerden en zorgen zij bij uitstroom voor de overdracht van het dossier in samenwerking met externe professionals zoals gemeenten en de reclassering. De casemanager vormt dus een sleutelfiguur in de re-integratie van gedetineerden.

De mentor. Gedetineerden krijgen eveneens een mentor toegewezen op de leefafdeling. De mentor is een penitentiair inrichtingswerker, helpt bij het invullen van het D&R-plan en schuift aan bij het MDO om de situatie van gedetineerden te bespreken. Idealiter vindt ook iedere twee weken een mentorgesprek plaats met de gedetineerde en vormt de mentor een aanspreekpunt op de afdeling. Mentoren zijn dus belangrijke spelers in het re-integratieproces, doordat zij dicht bij de gedetineerden staan.

De gemeente. De meeste gemeenten hebben een Gemeentelijke Coördinator Nazorg (GCN) aangesteld die nauw samenwerkt met de casemanagers van

de inrichtingen. Om gedetineerden te helpen met schulden, onderdak en zorg slaat de GCN bruggen met andere organisaties zoals woningcorporaties, de UWV en zorginstellingen. Gemeenten gelden dus als één van de belangrijkste externe professionals, omdat zij samen met de casemanagers en de reclassering het re-integratieplan behoren te coördineren en lijnen kunnen uitzetten naar andere organisaties.

De reclassering. Het reclasseringswerk in Nederland ligt in handen van drie organisaties (3RO): Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering. De reclassering is vaak al tijdens detentie actief betrokken bij het (straf)dossier van de gedetineerde. De reclassering houdt daarbij vaak toezicht, maar kan bijvoorbeeld ook plaatsing aanvragen voor in een opvanghuis of gedetineerden verwijzen naar werktrainingen. De rol van de reclassering bij re-integratie tijdens detentie is recentelijk aan het verstevigen. Zo helpt nu ook de reclassering om met gedetineerden, samen met de casemanager en gemeenten, het D&R-plan op te stellen.

Zorginstellingen. Gedetineerden vallen tijdens detentie onder de zorg van DJI. Binnen de inrichtingen wordt tijdens een Psychisch-Medisch Overleg door BIG-geregistreerde zorgprofessionals bepaald welke zorg gedetineerden nodig hebben. Hulp van externe zorgaanbieders en andere partners kan daarbij ingeschakeld worden. De verantwoordelijkheid van zorg ligt dus bij het gevangeniswezen, maar kan aangevuld worden met gespecialiseerde zorg van buiten. Een doorzorgfunctionaris kan gedetineerden in contact brengen met deze externe zorgprofessionals, zoals GGZ-medewerkers en huisartsen, om continuering van zorg na detentie al tijdens detentie goed voor te bereiden.

Vrijwilligers. Organisaties als Bonjo, Gevangenzorg Nederland, Exodus en Humanitas staan gedetineerden al tijdens detentie bij op diverse leefgebieden. Zo kan Bonjo voor huisbewaring zorgen, begeleidt Gevangenzorg Nederland gedetineerden in het vinden van werk en stelt Humanitas vrijwilligers beschikbaar die gedetineerden in de RIC's van de inrichtingen begeleiden in zaken als wonen, werk en zorg. Exodus heeft opvanghuizen beschikbaar en begeleidt gedetineerden in werk, financiën en schulden. Om dit soort hulp vroegtijdig in te zetten en gedetineerden te informeren over de opties na detentie, komen vrijwilligers al tijdens de detentieperiode bij gedetineerden op bezoek.

3 Eerder onderzoek

De afgelopen jaren zijn vele onderzoeken gedaan naar contacten van gedetineerden met medewerkers van penitentiaire inrichtingen en medewerkers van gemeen-

ten, de reclassering en andere externe organisaties. Om een overzicht te krijgen van eerder onderzoek hebben we een literatuuronderzoek gedaan naar de publicaties over contacten van gedetineerden met interne en externe professionals vanaf 2005.² Een review van deze studies laat zien dat er voornamelijk onderzoeken zijn uitgevoerd onder een kleine selectie gedetineerden, naar enkel het contact met één type professional, instantie of gemeente, naar alleen het contact over een specifiek leefgebied, zoals huisvesting of verslaving, of enkel naar contact *na* detentie. Daarnaast geven de meeste onderzoeken geen concrete en landelijke cijfers over de mate van contact en in hoeverre dit verschilt tussen verschillende detentietrajecten, zoals detentieduur of regime.

Desalniettemin is het waardevol eerdere onderzoeksresultaten hieronder eerst kort samen te vatten, omdat die een goede context bieden voor de resultaten van deze studie. Verder wordt het duidelijker waarom onderhavige studie een belangrijke aanvulling vormt op deze eerdere studies. De eerdere studies en hun resultaten bespreken we apart voor interne en externe professionals.

3.1 *Interne re-integratieprofessionals*

De afgelopen jaren zijn veel studies verschenen naar contacten tussen gedetineerden en personeel in penitentiaire inrichtingen. Die studies richten zich niet op de intensiteit van het contact of op contact met interne re-integratieprofessionals, maar bijvoorbeeld op de dagelijkse bejegening door het personeel van de afdeling (Beijersbergen et al., 2015; Molleman & Leeuw, 2012). Eerdere onderzoeken die zich wel richten op contactintensiteit en contacten met interne re-integratieprofessionals – zoals de casemanager en de mentor – zijn de afgelopen vijftien jaar slechts in beperkte aantallen gedaan. Kuppens en Ferwerda (2008) en Hermanns (2009) wezen er al op dat er tot dan toe geen cijfers bekend waren over hoeveel casemanagers en andere professionals gedetineerden tijdens detentie zien. En ook daarna zijn er nauwelijks empirische studies geweest die aandacht geven hebben aan het contact met de casemanager en de mentor in detentie.

Enkele uitzonderingen zijn de studies van Kommer (2018), Plaisier et al. (2016) en Hanrath et al. (2019). Uit het onderzoek van Kommer (2018) komt naar voren dat medewerkers minder vaak contact hebben met gedetineerden dan in de jaren tachtig. Volgens het personeel heeft dit te maken met de veranderde regimes en minder personeel per gedetineerde (Kommer, 2018). Verder laat de studie van Plaisier et al. (2016) zien dat weinig gedetineerden hun terugkeeractiviteiten bespreken met de casemanager of mentor en dat niet alle gedetineerden weten wie hun mentor is of het contact als nuttig ervaren. Onder de casemanagers en mentoren zijn de me-

2 Hiervoor is gezocht van 2005 t/m 2019 in www.bjutijdschriften.nl, de databases van het WODC, DJI, VNG, de Rijksoverheid, RSJ en de Inspectie JenV, websites van de ketenpartners en Google Scholar. Daarbij is gebruikgemaakt van de termen: 'ketenpartner(s)', '(re-integratie-)professional(s)', 'casemanager(s)', 'maatschappelijk medewerker dienstverlening', mentor(s), gemeente(n), reclassering(-medewerkers), vrijwilligers(-organisaties), zorg(-instellingen) in combinatie met 'detentie', 'penitentiaire inrichting(en)', 'gevangenis(sen)', 'gedetineerde(n)', aangevuld met '(ambtelijk) bezoek', 'contact (met)', 'bezoek (van)', '(in) gesprek (met)' en eventueel met 'nazorg(domein(en))', 're-integratie', 'resocialisatie', 'rehabilitatie', 'voorbereid(ing) op terugkeer', '(vijf) basisvoorwaarde(n)', 'leefgebied(en)'. Bezoekliteratuur over familie, vrienden en advocaten zijn buiten beschouwing gelaten, omdat zij gedetineerden niet gericht helpen op de leefgebieden.

ningen verdeeld of de verantwoordelijkheid voor het leggen van contact ligt bij de gedetineerden of dat personeel actief contact moet zoeken met gedetineerden wanneer de gedetineerden dit zelf niet doen.

De gedetineerden in de studie van Hanrath et al. (2019) vinden het vaak nog onduidelijk wat de rolverdeling tussen de mentor en casemanager is. Verder geven gedetineerden aan dat zij soms lang moeten wachten op antwoord van de casemanager en adviseren zij een meer *outreaching approach*, waarbij casemanagers actief contact blijven zoeken, vooral met gedetineerden die dit lastig zelf kunnen. Dit gaat gemakkelijker in inrichtingen waar de casemanagers vrij aan te spreken zijn door gedetineerden dan in inrichtingen waar gedetineerden een contactmoment moeten aanvragen. De casemanagers in de studie van Hanrath et al. (2019) vinden dat het initiatief voor contact aan het begin van de detentieperiode tot aan zes maanden bij hen ligt, maar dat daarna de verantwoordelijkheid steeds meer bij de gedetineerden komt te liggen. Tot slot geven zij aan dat er vanwege een hoge *caseload* geen tijd is om wekelijks contact met de gedetineerden te onderhouden. Hoewel de studie van Hanrath et al. (2019) het thema contact tussen gedetineerden en casemanagers uitgebreid behandelt, betreft het een kleinschalige studie met interviews onder 21 gedetineerden, 27 casemanagers en 20 leidinggevenden in drie inrichtingen.

3.2 Externe re-integratieprofessionals

Terwijl het aantal studies naar contacten met interne re-integratieprofessionals zeer beperkt was, zijn er wel diverse studies verschenen naar contacten van gedetineerden met de externe professionals. Deze studies hebben meestal ingezoomd op het contact met één type externe professional, zoals met de gemeente (De Koning et al., 2016; Vis, 2018), de reclassering (bijv. Bosker & Lünemann, 2017; Krechtig & Wildeboer, 2017; Menger, 2018; Van den Braak et al., 2003), zorginstellingen (bijv. Buysse et al., 2018; De Vogel, Schaftenaar & Clercx, 2019; Goedvolk & Walberg, 2013; Roorda et al., 2016; Zwemstra, 2009), en vrijwilligers (bijv. Boelsma et al., 2012; Cammeraat, 2010; De Croes & Vogelvang, 2010; Egberink, 2017; Exodus, 2018; Kuis, Schuhmann & Goossensen, 2015).

Uit deze studies komt naar voren dat *gemeenten* het contact tijdens detentie naar eigen inzicht inrichten. Als voorbeeld beschrijft de studie van De Koning et al. (2016) dat destijds de gemeenten Helmond en Rheden geen gedetineerden bezochten, gemeente Deventer, Den Haag en Utrecht in principe alle 'eigen burgers' bezochten en Groningen en Roermond slechts incidenteel gedetineerden bezochten (De Koning et al., 2016).

Studies naar contact met *reclasseringswerkers* laten zien dat de reclassering tijdens detentie relatief vaak betrokken is bij de gedetineerden (Van den Braak et al., 2003). Verder geeft de literatuur als belangrijke ontwikkeling aan dat sinds 2016 de werkwijze minder productgestuurd is, waardoor er meer ruimte is voor maatwerk en voor contact met gedetineerden (Bosker & Lünemann, 2017; Krechtig & Wildeboer, 2017). Tot slot geven medewerkers van Reclassering Nederland aan dat sommige gedetineerden negatief zijn over de groeiende rol van de reclassering tijdens detentie en andere positief. Zo zijn sommige bang voor het adviesoordeel van de reclassering of voelen langer gestraften zich de afgelopen tien jaar in de steek

gelaten doordat zij destijds in detentie geen contact hebben gehad met de reclasserings. Andere zijn juist positief over verwijzingen van de reclasserings naar werktrainingen tijdens detentie (Reclasserings Nederland, 2017).

Daarnaast blijkt uit literatuur omtrent *zorg* dat met name continuering van zorg tijdens detentie naar zorg na detentie moeizaam kan verlopen (Roorda et al., 2016; Zwemstra, 2009). Hoewel in de meeste nazorgmonitors van het WODC geen cijfers bekend zijn over de behandel- en zorgcontacten tijdens detentie (Weijters, Rokven & Verweij, 2018), blijkt uit de nazorgmonitor van 2015 dat een zorgplan tijdens detentie voor veel gedetineerden ontbreekt (Beerthuisen et al., 2015). Om de doorzorg voor gedetineerden beter in te richten is naar aanleiding van een pilot uit 2016-2017 de nieuwe functie van een doorzorgfunctionaris gecreëerd. Deze doorzorgfunctionaris neemt het zorgplan uit handen van de casemanager en is BIG-geregistreerd. Dit heeft als voordeel dat externe zorginstellingen, zoals GGZ-instellingen en huisartsen, met de doorzorgfunctionaris gegevens mogen delen die zij met een casemanager niet mogen delen. De doorzorgfunctionaris kan ervoor zorgen dat externe zorgprofessionals, zoals GGZ-medewerkers, op bezoek komen bij gedetineerden en met hen overleggen over een zorgplan voor na detentie (Buysse et al., 2018).

Verder laten studies naar *vrijwilligersorganisaties* zien dat vrijwilligers van Gevangenzorg Nederland (GNd) hulpvragende gedetineerden eens per anderhalve week bezoeken (Boelsma et al., 2012). In het algemeen heeft ongeveer 10% van de gedetineerden een-op-een contact met een vrijwilliger (Kuis, Schuhmann & Goossensen, 2015) en zijn zij doorgaans tevreden over de contacten met vrijwilligers (Boelsma et al., 2012; Exodus, 2018; Kuis, Schuhmann & Goossensen, 2015).

Tot slot blijken gedetineerden in het algemeen tevreden te zijn over hun mogelijkheden om extern professioneel bezoek te ontvangen tijdens detentie (Inspectie VenJ, 2013).

4 Huidig onderzoek

Om bovenstaande literatuur aan te vullen met een algemeen en landelijk beeld, poogt dit artikel concrete cijfers over de mate van contact met de belangrijkste re-integratieprofessionals en de beoordeling van dit contact binnen alle penitentiaire inrichtingen in Nederland in kaart te brengen voor gedetineerden met diverse detentieduren en in verschillende regimes. Daartoe wordt als eerste bekeken met hoeveel van deze professionals gedetineerden in contact staan (deelvraag 1) en in welke mate gedetineerden contact hebben met interne (deelvraag 2) en externe (deelvraag 3) professionals. Omdat er idealiter samenwerking en doorverwijzing plaatsvindt tussen de professionals, wordt ook bekeken of contact met één type professional een verhoogde kans betekent op contact met andere professionals (deelvraag 4). Daarnaast wordt onderzocht hoe gedetineerden het contact met de diverse professionals beoordelen (deelvraag 5).

Hoewel idealiter alle gedetineerden vanaf de start van de detentie regelmatig contact hebben met één of meer professionals, kan het aantal contactmomenten met de diverse professionals afhangen van de huidige detentieduur of het regime waarin de gedetineerde zich bevindt. Zo kan verwacht worden dat voor gedetineerden

die nog maar kort in detentie zitten er niet altijd voldoende tijd is geweest om hulp in gang te zetten (Goedvolk & Walberg, 2013) en is het voor de langer gestraften niet in elke fase van de detentieperiode (meer) nodig om intensief in contact te staan met professionals. Daarnaast kan verwacht worden dat gedetineerden in regimes als de Inrichting Stelselmatige Daders (ISD) en de Extra Zorg Voorziening (EZV) verhoogde zorg en meer contacten met re-integratiemedewerkers hebben, terwijl arrestanten en gedetineerden in een Huis van Bewaring (HvB) minder contacten met hulpverleners hebben (Roorda et al., 2016). Daarom stellen we ook de vraag in hoeverre de mate van contact verschilt naar huidige detentieduur (deelvraag 6) en regime (deelvraag 7).

Het onderzoek legt vervolgens de resultaten naast de huidige beleidsdoelen van DJI en de beoogde rol van externe professionals en geeft suggesties over het contact tussen gedetineerden en professionals, zodat gedetineerden zo goed mogelijk voorbereid kunnen worden op hun terugkeer naar de samenleving. Tevens zet het onderzoek een eerste belangrijke stap voor vervolgonderzoek naar mogelijke obstakels of voorspellers van contact tussen gedetineerden en re-integratieprofessionals, naar de doeltreffendheid van dit contact in de voorbereiding op terugkeer naar de samenleving en uiteindelijk in het verminderen van recidive.

5 Methode

5.1 *De Life in Custody study 2019*

Om het contact tussen gedetineerden en re-integratieprofessionals in kaart te brengen, is gebruikgemaakt van data afkomstig uit de Dutch Prison Visitation Study (DPVS), dat onderdeel uitmaakt van de Life in Custody Study (LIC-studie). De LIC-studie is een grootschalig onderzoeksproject uitgevoerd door de Universiteit Leiden in samenwerking met DJI, dat sinds 2017 tweejaarlijks het leefklimaat in alle penitentiare inrichtingen in Nederland meet (Van Ginneken et al., 2018; Palmen, Bosma & Van Ginneken, 2019). Voor de huidige studie zijn data gebruikt van de tweede LIC-meting uit 2019, die met de DPVS ten opzichte van de eerste meting in 2017 fors is uitgebreid met diverse vragenlijsten over bezoek, ingevuld door zowel gedetineerden als bezoekers. Gedetineerden hebben in de meting van 2019 niet alleen een algemene vragenlijst over het leefklimaat in de inrichting ontvangen, maar ook twee aanvullende vragenlijsten over bezoek: één over regulier bezoek van familie en vrienden en één over bezoek van externe re-integratieprofessionals. Tevens is bij alle inrichtingen één tot drie weken lang een bezoekerssurvey uitgedeeld aan alle reguliere en professionele bezoekers. De huidige studie richt zich op het perspectief vanuit de gedetineerden. De vragen over bezoek die zij invulden, gaan bijvoorbeeld over de bezoekfrequentie, de bezoekmogelijkheden, de inhoud van het bezoek, de bezoekeruimten en de tevredenheid met het bezoek.

De gedetineerdensurvey is afgenomen onder alle volwassen gedetineerde mannen en vrouwen. Gedetineerden binnen psychiatrische centra zijn uitgesloten van deelname. In totaal zijn er 5757 vragenlijsten aangeboden aan unieke gedetineerden

die deel konden nemen aan het onderzoek.³ Redenen om niet deel te kunnen nemen aan het onderzoek waren bijvoorbeeld snelle in- en uitstroom, plaatsing in een isoleercel of taalproblemen. Van de gedetineerden die deel konden nemen aan het onderzoek hebben 4350 gedetineerden de vragenlijst ingevuld, wat resulteert in een respons van 76%. Gedetineerden die niet wilden deelnemen, hadden bijvoorbeeld geen zin (11%) of geen vertrouwen in het onderzoek (4%). Voor 4113 van deze 4350 lijsten (95%) was er, nadat gedetineerden daar toestemming voor hadden gegeven, koppeling mogelijk aan gemeentelijke en justitiële gegevens, zoals de huidige detentieduur en het regime. Aanvullend hebben 195 nieuwe instromers de vragenlijst ingevuld, waarmee we in totaal uitkomen op een groep van 4308 gedetineerden.⁴ Informatie uit de extra vragenlijst over bezoek van externe re-integratieprofessionals was voor 4022 van deze lijsten (93%) beschikbaar. Uit tabel 1 blijkt dat 93% van de deelnemende gedetineerden man is en gemiddeld 37 jaar oud is. De meeste gedetineerden zitten korter dan drie maanden in detentie (38%). Verder blijkt dat het grootste gedeelte van de deelnemers laag opgeleid is (43%), in Nederland is geboren (59%) en zich in het gevangenisregime (38%) of HvB (37%) bevindt.

Tabel 1   Beschrijvende kenmerken populatie gedetineerden

	N	Min	Max	Gemiddelde / Percentage	SD
Geslacht	4308				
Man	4013	0	1	93%	
Vrouw	295	0	1	7%	
Leeftijd	4308	17	84	37,06	11,87
Huidige detentieduur	4308				
< 14 dagen	402	0	1	9%	
14 dagen tot 3 maanden	1236	0	1	29%	
3 tot 6 maanden	712	0	1	17%	
6 tot 12 maanden	663	0	1	15%	
1 tot 2 jaar	660	0	1	15%	
> 2 jaar	592	0	1	14%	
Onbekend	43	0	1	1%	

3 Door overplaatsing tijdens het onderzoek hebben 61 gedetineerden tweemaal deelgenomen in diverse inrichtingen. De vragenlijst uit de inrichting waar de gedetineerde het langst verbleef is behouden.

4 Deze 195 gedetineerden stroomden gedurende de surveyafname in en stonden niet op de potentiële deelnemerslijst die gebaseerd was op de huidige bezetting vanaf de start van de surveyafname. Nieuwe instromers die zelf alsnog wilden deelnemen aan het onderzoek hebben we geïnccludeerd. Omdat echter onbekend is hoeveel nieuwe instromers we gemist hebben, zijn deze nieuw ingestroomde respondenten niet meegerekend in het responspercentage.

Tabel 1 (Vervolg)

	N	Min	Max	Gemiddelde / Percentage	SD
Opleidingsniveau	4308				
Laag	1834	0	1	43%	
Gemiddeld	1485	0	1	34%	
Hoog	503	0	1	12%	
Weet niet	127	0	1	3%	
Onbekend	359	0	1	8%	
Geboorteland	4308				
Nederland	2526	0	1	59%	
Nederlandse Antillen	293	0	1	7%	
Suriname	194	0	1	5%	
Polen	140	0	1	3%	
Marokko	126	0	1	3%	
Turkije	88	0	1	2%	
Overig	654	0	1	15%	
Onbekend	287	0	1	7%	
Regime	4308				
Gevangenis	1636	0	1	38%	
HvB	1593	0	1	37%	
ISD	226	0	1	5%	
EZV	297	0	1	7%	
Arrestanten	356	0	1	8%	
(Z)BBI	200	0	1	5%	

5.2 Operationalisering

De vragenlijsten, items en schalen die gebruikt zijn om de aanwezigheid en frequentie van contact te meten staan in bijlage I. Er wordt gekeken naar het contact in de afgelopen zes maanden binnen de huidige detentie, of wanneer de gedetineerde korter dan zes maanden in detentie zat, naar het contact vanaf de start van de huidige detentieperiode. Met de huidige detentieduur wordt bedoeld hoeveel dagen tot maanden een gedetineerde op het moment van de surveyafname in detentie verbleef.⁵ De beoordeling van het contact tussen gedetineerden en professi-

- 5 Hierbij is niet gecontroleerd voor overplaatsingen. In uitzonderlijke gevallen kan het zijn dat gedetineerden een totale huidige detentieduur van langer dan twee weken hadden, terwijl zij door overplaatsingen nergens twee weken achtereen in dezelfde inrichting verbleven. We beargumenteren echter dat het evengoed problematisch zou zijn wanneer gedetineerden met een huidige detentieduur van langer dan twee weken nergens contact hebben gerapporteerd, ook wanneer dit zou komen door overplaatsingen.

onals is gemeten door middel van een schaal (1-5) met meerdere vragen, waarvan de Cronbachs alfa tussen de 0,92 en 0,94 lag voor de diverse professionals (zie ook bijlage 1). Dit betekent dat de vragen gezamenlijk een betrouwbare schaal vormen over de tevredenheid met de professionals.

5.3 Procedures

Om het contact tussen gedetineerden en de professionals in kaart te brengen wordt als eerste getoond met hoeveel van de zes professionals gedetineerden contact hebben gehad in de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode (deelvraag 1). Vervolgens wordt getoond met welke interne professionals (deelvraag 2) en externe professionals (deelvraag 3) gedetineerden geen contact hebben gerapporteerd in de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode ('nooit' of 'ik heb geen casemanager/mentor'). Voor gedetineerden die ten minste zes maanden in detentie verbleven is voor deelvraag 2 en 3 verder uitgesplitst hoe vaak dit contact plaatsvond indien er ten minste éénmaal contact gerapporteerd was. Daarnaast wordt door middel van een odds ratio's matrix bekeken of contact met één type professional de kans op contact met andere professionals vergroot (deelvraag 4). Voor gedetineerden die hebben aangegeven dat er contact is geweest in de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode wordt vervolgens de gemiddelde beoordeling van het contact met de diverse professionals getoond (deelvraag 5).⁶

Tot slot wordt de aanwezigheid van contact in de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode uitgesplitst naar huidige detentieduur (deelvraag 6) en regime (deelvraag 7). Hierbij wordt het percentage gedetineerden dat wel contact heeft gehad met de professionals weergegeven. Omdat detentieduur en regime met elkaar kunnen samenhangen, wordt in een aanvullende logistische regressieanalyse bekeken of detentieduur en regime onafhankelijk van elkaar geassocieerd kunnen worden met de aanwezigheid van contact tussen gedetineerden en professionals.

De onbekende waarden (*missings*) worden in de beschrijvende statistieken weergegeven, maar worden in de verdere bivariate analyses *listwise* verwijderd, zodat de bivariate analyses met dezelfde onderzoeksgroep uitgevoerd worden. Dit betekent dat gedetineerden worden verwijderd van de analyses indien zij op één van de variabelen die voor de bivariate analyses gebruikt worden geen antwoord hebben gegeven. Om te controleren of daarmee een bepaalde groep uit de analyses valt, is door middel van t-toetsen en chi-kwadraattoetsen gecontroleerd of de onderzoeksgroep die overblijft ($n = 3689$) niet substantieel in compositie verschilt van de *listwise* verwijderde groep ($n = 619$). Hieruit bleek dat de onderzoeksgroep representatief blijft wat betreft leeftijd, opleiding en contact met de meeste professionals, maar dat vrouwen, gedetineerden in HvB- en in arrestantenregimes, gedetineerden met een kortere detentieduur, gedetineerden die in het buitenland geboren zijn en gedetineerden die geen contact hebben gerapporteerd met de casemanager en wel

6 Doordat de extra vragenlijst over bezoek van re-integratieprofessionals niet consistent aan alle (Z) BBI-regimes is aangeboden, is besloten de (Z)BBI te verwijderen uit de analyses over de *beoordeling* van contact met de *externe* re-integratieprofessionals.

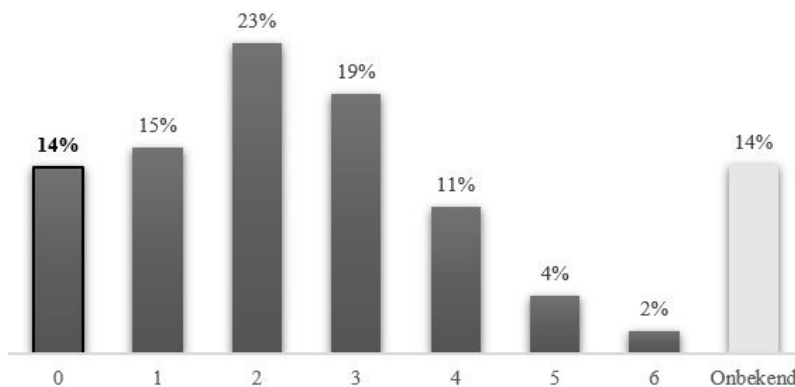
met de gemeente ondervertegenwoordigd zijn in de groep die overblijft na het verwijderen van missende waarden.⁷ In de resultaten dient rekening gehouden te worden met deze verdeling.

6 Resultaten

6.1 Contact met het aantal typen professionals

De huidige studie richt zich als eerste op het aantal professionals met wie gedetineerden contact hebben. Figuur 1 toont dat 14% van de gedetineerden met *niet* iemand contact heeft gehad de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode. Uit aanvullende analyses blijkt dat van deze 14% het grootste gedeelte 0-14 dagen in detentie zat (42%), gevolgd door de groep die 14 dagen tot 3 maanden in detentie zat (21%). Daarnaast blijkt dat de meeste gedetineerden met twee (23%) of drie (19%) typen professionals contact hadden. Voor 14% van de gedetineerden was niet bekend met hoeveel professionals zij contact hebben gehad.

Figuur 1 Contact met aantal typen professionals de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode (N = 4308)

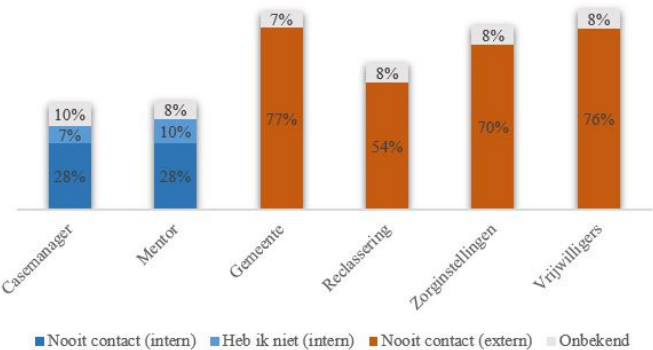
6.2 Contact met interne professionals

Ten tweede richt dit onderzoek zich op het contact met de interne professionals. Uit de resultaten blijkt dat hoewel de meerderheid van de gedetineerden contact heeft gehad met de interne professionals, nog niet alle gedetineerden contact rapporteren met de casemanager of mentor. Figuur 2 toont namelijk dat ruim een derde van de gedetineerden geen contact heeft gerapporteerd met de casemanager (35%) of mentor (38%), van wie 7% respectievelijk 10% aangaf geen casemanager

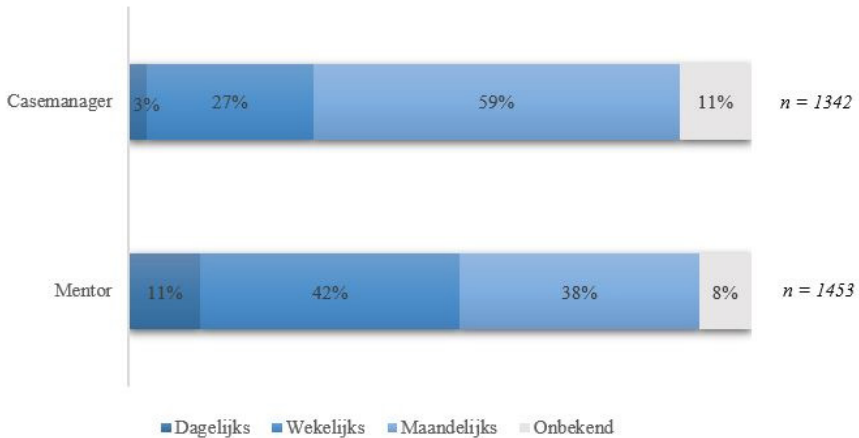
7 De resultaten van de 'missende waarden'-analyse kunnen bij de eerste auteur opgevraagd worden.

of mentor te hebben. Daarnaast blijkt uit figuur 3 dat gedetineerden die ten minste zes maanden in detentie verbleven minder frequent contact hadden met de casemanager dan met de mentor in de afgelopen zes maanden. Zo is in figuur 3 te zien dat de contactfrequentie met de casemanager minder vaak dagelijks (3% versus 11%) of wekelijks (27% versus 42%) was dan met de mentor en dat het contact met de casemanager daarmee vaker op maandelijks niveau plaatsvindt (59% versus 38%).

Figuur 2   *Percentage gedetineerden dat nooit contact heeft gerapporteerd met de afzonderlijke professionals de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode (N = 4308)*

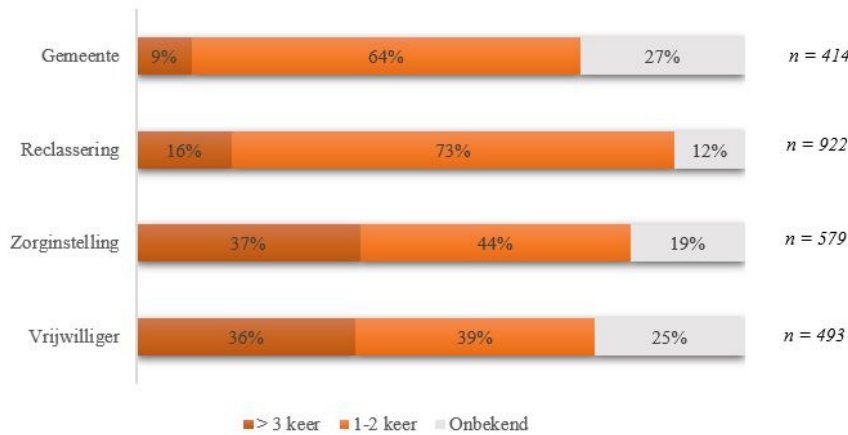
Figuur 3 *Contactfrequentie met interne professionals in de afgelopen zes maanden in detentie uitgesplitst voor gedetineerden die contact hebben gerapporteerd en ten minste zes maanden in detentie zaten*

6.3 Contact met externe professionals

Ten derde toont dit onderzoek het contact met de externe professionals. Uit figuur 2 blijkt dat er beperkt contact is met de externe professionals en bovendien minder dan met de interne professionals. De meerderheid van de gedetineerden heeft de afgelopen zes maanden in detentie nooit contact gehad met de gemeente (77%), een zorginstelling (70%) of een vrijwilliger (76%). Ook geeft ruim de helft van de gedetineerden aan geen contact te hebben gehad met de reclassering (54%). Verder laat figuur 4 zien dat onder gedetineerden met een huidige detentieduur van ten minste zes maanden het contact met de externe professionals meestal één of twee keer in de zes maanden plaatsvindt (39% tot 73%) en in mindere mate meer dan drie keer (9% tot 37%). Indien er contact is, vindt dat frequenter plaats met zorgprofessionals en vrijwilligers dan met de gemeente en de reclassering.

Figuur 4   *Contactfrequentie met externe professionals in de afgelopen zes maanden in detentie uitgesplitst voor gedetineerden die contact hebben gehad en ten minste zes maanden in detentie zaten*

6.4 De kans op contact met meerdere professionals

Wanneer er eenmaal contact is gelegd met één type professional, zou dit via doorverwijzingen kunnen leiden naar contact met meerdere professionals. Dit onderzoek richt zich daarom ten vierde op de vraag of contact met één type professional de kans vergroot op contact met andere professionals. In tabel 2 zijn odds ratio's weergegeven van het contact tussen de zes professionals. De odds ratio van 6,06 betekent dat de kans op contact met de mentor ongeveer zes keer zo groot is wanneer er contact is met de casemanager, dan wanneer er geen contact is met de casemanager. De veelal positief-significante odds ratio's in tabel 2 laten zien dat contact met één type professional over het algemeen de kans op contact met andere professionals vergroot. Aan de hand van de vetgedrukte odds ratio's ($OR > 3$, $p < 0,01$) is te zien dat de verhoogde kans op contact met name geldt voor de interne professionals onderling en voor de externe professionals onderling. Dit betekent dat contact met interne professionals vooral de kans vergroot op contact met andere interne professionals, en dat contact met externe professionals met name de kans vergroot op contact met andere externe professionals.

Tabel 2   *Samenhang tussen contact met diverse type professionals (in odds ratio's, n = 3689)*

	2	3	4	5	6
1. de casemanager	6,06**	1,56**	2,23**	1,60**	1,49**
2. de mentor	-	1,21*	1,83**	1,60**	1,97**
3. de gemeente	-	-	3,29**	3,41**	2,90**
4. de reclassering	-	-	-	3,35**	2,43**

Tabel 2 (Vervolg)

	2	3	4	5	6
5. zorginstellingen	-	-	-	-	4,35**
6. vrijwilligers	-	-	-	-	-

* $p < 0,05$, ** $p > 0,01$

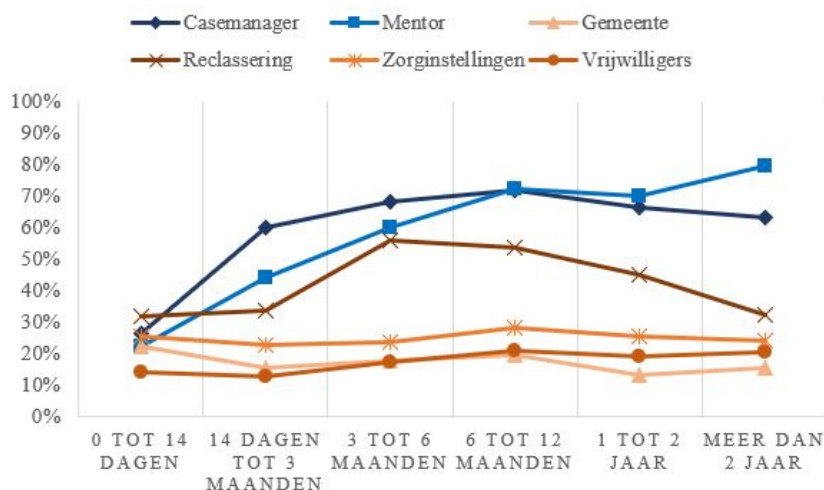
6.5 De beoordeling van het contact met interne en externe professionals

De vijfde deelvraag geeft antwoord op de vraag hoe gedetineerden het contact met de professionals beoordelen. De resultaten laten zien dat gedetineerden over het algemeen het meest tevreden zijn over het contact met vrijwilligers (3,47) en mentoren (3,23), gevolgd door contact met zorginstellingen (3,14) en casemanagers (3,11). Het minst positief zijn gedetineerden over het contact met de gemeente (2,87) en de reclassering (2,80), die beide onder de neutrale 3 scoren.

6.6 Contact naar huidige detentieduur

Hoewel de kans op contact vanzelfsprekend toeneemt naarmate gedetineerden langer in detentie zitten, behoren gedetineerden conform het beleid juist ook vroegtijdig al contact te rapporteren. Zo zouden *alle* gedetineerden binnen twee weken ten minste één contactmoment met de casemanager moeten hebben en dienen zij tweewekelijks begeleid te worden door een mentor. Tevens werd vroegtijdig starten met het opstellen van een D&R-plan met behulp van de gemeente en de reclassering wenselijk geacht. Om deze reden splitst figuur 5 voor de zesde deelvraag uit in welke fase van detentie gedetineerden contact rapporteren. Figuur 5 toont dat met name gedetineerden die kort in detentie zitten nog beperkt contact rapporteren met de professionals. Zo valt op dat gedetineerden met een detentieduur van 0 tot 14 dagen gevolgd door gedetineerden die 14 dagen tot 3 maanden zitten het minst vaak contact rapporteren. Vervolgens stijgt het aantal gedetineerden dat contact heeft tot aan een detentieduur van 3-6 of 6-12 maanden en neemt het doorgaans weer af voor de groep die 1-2 jaar of meer dan 2 jaar in detentie zit. Alleen het contact met de mentor stijgt verder onder gedetineerden die langer dan 2 jaar in detentie zitten. In het contact met gemeenten, zorginstellingen en vrijwilligers is de minste variatie zichtbaar voor de diverse detentieduren en deze verschillen blijken in aanvullende analyses niet significant.

Figuur 5 *Percentage gedetineerden dat contact heeft gehad met professionals naar huidige detentieduur (in de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode, n = 3689)*

6.7 Contact naar regime

In de laatste en zevende deelvraag wordt de aanwezigheid van contact uitgesplitst naar regime. In figuur 6 wordt zichtbaar dat over het algemeen gedetineerden in het arrestantenregime het minst vaak contact rapporteren met de professionals, gevolgd door gedetineerden in de HvB-regimes. Gedetineerden in de EZV-regimes staan relatief vaak in contact met de professionals, en gedetineerden in de (Z) BBI-regimes (Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting) staan het vaakst in contact met de interne professionals en de reclassering, maar juist minder met de overige externe professionals. Daarnaast verschilt het per type professional welke regimes vaker contact rapporteren. Zo is er vaker contact met de reclassering in de (Z)BBI-, EZV- en HvB-regimes dan in de andere regimes, is er vaak contact met zorginstellingen in de ISD- en EZV-regimes en de contactfrequentie met vrijwilligers is het hoogst in de EZV-regimes.

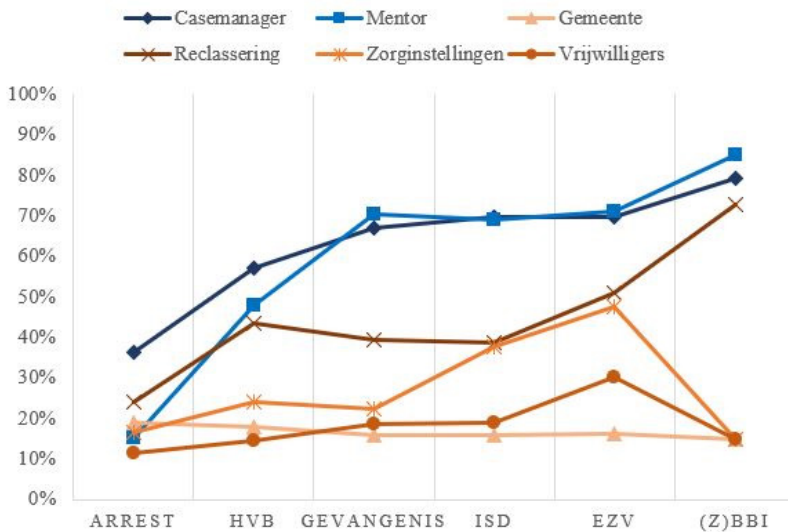
Tot slot laat de aanvullende logistische regressieanalyse zien dat detentieduur en regime ook onafhankelijk van elkaar samenhangen met de aanwezigheid van contact met de professionals. Zo wordt bijvoorbeeld duidelijk dat gedetineerden in arrestanten- en HvB- regimes significant minder en in de (Z)BBI-regimes significant meer contact hebben met de casemanager of mentor dan gedetineerden in het gevangenisregime ($p < 0,01$), ook wanneer er rekening mee wordt gehouden dat gedetineerden in de arrestantenregimes bijvoorbeeld doorgaans dezelfde gedetineerden zijn die nog maar kort in detentie zitten.⁸ In welk regime iemand zich be-

8 De resultaten van de logistische regressieanalyse kunnen bij de eerste auteur opgevraagd worden.

vindt, heeft dus los van de detentieduur een samenhang met de mate van contact met professionals.

Figuur 6 *Percentage gedetineerden dat contact heeft gehad met professionals naar regime (in de afgelopen zes maanden in detentie of vanaf de start van de huidige detentieperiode, n = 3689)*

7 Discussie

De huidige studie biedt een aantal belangrijke aanvullingen op de reeds bestaande kennis over contact met re-integratieprofessionals en gedetineerden. Zo is het uniek dat met landelijke onderzoeksgegevens zowel de contactfrequentie als contactbeoordeling binnen alle inrichtingen in Nederland zijn gemeten, voor diverse typen re-integratieprofessionals en uitgesplitst naar detentiekennmerken.

In de volgende paragrafen worden de resultaten naast het beleid en eerder onderzoek gelegd en worden aan de hand daarvan aanbevelingen voor de praktijk gegeven. Ook de beperkingen van de studie en suggesties voor vervolgonderzoek worden besproken.

7.1 Aanbevelingen voor intern contact

De resultaten tonen aan dat de meeste gedetineerden tijdens detentie in contact staan met de interne professionals. Toch heeft ongeveer een derde van de gedetineerden het afgelopen halfjaar of vanaf de start van de huidige detentieperiode *geen* contact gehad met de casemanager of mentor. Zeker omdat gedetineerden het interne contact doorgaans als positief ervaren, wordt aanbevolen om het interne contact te intensiveren. Dat kan op een aantal manieren.

Allereerst wordt aanbevolen om het contact sneller na binnenkomst op te starten. Vooral gedetineerden die kort in detentie zitten, vallen nog buiten het interne contact. Voor de groep die 0 tot 14 dagen vastzit, is dit goed te verklaren, omdat het conform het beleid twee weken kan duren tot de screening met de casemanager plaatsvindt. Het relatief weinige contact in de groep gedetineerden die 14 dagen tot 3 maanden in detentie zit, wijst er echter op dat de opstarttijd voor intern contact langer is dan deze twee weken.

Een tweede aanbeveling is om een actieve benadering te hanteren. Eerder onderzoek liet zien dat casemanagers soms van mening zijn dat de verantwoordelijkheid om contact op te nemen bij de gedetineerden ligt (Plaisier et al., 2016). Hoewel het belangrijk kan zijn om gedetineerden zelfredzaam te maken en zo veel mogelijk hen het contact te laten initiëren, is het ook belangrijk om te onderkennen dat niet alle gedetineerden hiertoe in staat zijn (Hanrath et al., 2019). Voor de groep gedetineerden met wie er dus geen contact is, kan een actievere benadering vanuit de casemanagers en mentoren geboden zijn om zo toch een beeld te krijgen van eventuele hulpvragen bij deze gedetineerden. Wanneer een gedetineerde bijvoorbeeld niet komt opdagen bij een screening, kan de casemanager zelf bij de gedetineerde langsgaan.

Verder wordt aanbevolen dat casemanagers contact blijven houden met gedetineerden, ook wanneer gedetineerden al langer vastzitten. In de resultaten was te zien dat het contact met de mentor bleef toenemen naarmate gedetineerden langer vastzaten, maar dat het contact met de casemanager afnam. Een mogelijke reden voor die afname ligt in de bevinding van Hanrath et al. (2019) dat casemanagers het wel unaniem eens zijn dat zij verantwoordelijk zijn voor het opstarten van het contact, maar dat over de tijd heen de verantwoordelijkheid bij gedetineerden komt te liggen. Het is mogelijk dat gedetineerden dit initiatief zelf minder snel nemen en dat het contact daardoor afneemt. Uiteraard kan het ook zo zijn dat deze gedetineerden geen zorgvragen hebben en daarom geen behoefte hebben aan contact. Maar omdat ook tijdens het detentietraject hulpvragen kunnen ontstaan op de leefgebieden (Dirkzwager et al., 2018; Noordhuizen & Weijters, 2012; Wensveen et al., 2016), is het mogelijk toch van belang ook bij langer gestraften tussentijds te peilen of alle leefgebieden nog op orde zijn. Dit hoeft voor de langer gestraften wellicht niet wekelijks, maar kan bijvoorbeeld om de drie maanden plaatsvinden in de vorm van een kort contactmoment.

Daarnaast wordt geadviseerd om de contactfrequentie met mentoren en casemanagers waar mogelijk te verhogen. Gelukkig zien de meeste gedetineerden de mentor al dagelijks of wekelijks, maar een deel van de gedetineerden ziet de mentor slechts maandelijks. Omdat mentoren op de afdeling het dichtst bij de gedetineerden staan, kunnen zij de gedetineerden potentieel goed blijven monitoren, mits zij daadwerkelijk contact met hen blijven leggen en de tweewekelijkse mentorgesprekken blijven voeren. De contactfrequentie met de casemanager ligt lager dan met de mentor. Dit hoeft geen probleem te zijn, omdat mentoren de informatie die zij op de afdelingen opdoen, kunnen doorgeven aan de casemanagers. Uit het rapport van Hanrath et al. (2019) kwam echter naar voren dat gedetineerden vaak lang op antwoord van de casemanager moeten wachten. Dit impliceert dat gedeti-

neerden soms ook graag specifiek contact willen met de casemanager en dat dit soms onvoldoende mogelijk is.

Een manier om deze contactfrequentie met de casemanager te verhogen is, zoals in enkele inrichtingen al gebeurt, door de casemanagers op de afdelingen te plaatsen in plaats van in een voorgebouw, zodat zij vrij aangesproken kunnen worden door gedetineerden zonder tussenkomst van een medewerker of een officiële aanvraag (Hanrath et al., 2019). Een nadeel van casemanagers op de afdeling is dat gedetineerden in dat geval wisselen van casemanager zodra zij overgeplaatst worden naar een ander regime, terwijl gedetineerden doorgaans gebaat zijn bij continuïteit van hulpverleners (Zwemmer, Jager & Van Vliet, 2007). Een dergelijke constructie, waarbij gedetineerden casemanagers vrij kunnen aanspreken op de afdeling, verhoogt tevens de mogelijke werkdruk, terwijl een te hoge werkdruk genoemd wordt door casemanagers en mentoren als reden om geen wekelijks contact te leggen met gedetineerden (Hanrath et al., 2019; Kommer, 2018; Plaisier et al., 2016). Mogelijk zijn de genoemde *caseload* en de werkdruk belangrijke redenen dat er nog niet met iedereen en niet vaak genoeg contact is. In dat geval moet de focus liggen op het verlagen van deze *caseload* en werkdruk.

Tot slot strekt het tot aanbeveling om meer aandacht te schenken aan de situatie van de grote groep gedetineerden in de HvB-regimes. Hoewel zij nog in afwachting zijn van het strafproces en er bij hen geen nadruk ligt op een D&R-plan voor de lange termijn, kunnen zich onder deze groep wel ad hoc problemen voordoen op het gebied van werk, zorg en huisvesting, die om directe aandacht en handelen vragen.

7.2 Aanbevelingen voor extern contact

Hoewel het beleid zich het afgelopen decennium richt op het fysiek naar binnen halen van externe professionals, laten de resultaten zien dat hier nog verbetermogelijkheden liggen. De contactfrequentie is relatief laag en ook zijn gedetineerden niet erg tevreden over hun contact met de reclassering en de gemeente. Wel is het positief dat de regimeverschillen in contact lijken aan te sluiten bij de verwachte hulpbehoefte van gedetineerden, zoals de hogere contactfrequentie met zorginstellingen in de ISD en EZV. Daarnaast zijn gedetineerden doorgaans tevreden over hun contact met zorginstellingen en vrijwilligers. Hieronder volgen een aantal aanbevelingen om het externe contact verder te verbeteren.

Ten eerste wordt de beleidswens om de reclassering breder te betrekken bij het re-integratietraject van gedetineerden voorzichtig ondersteund. In lijn met de bevindingen van Van den Braak et al. (2003) wordt het meeste contact gerapporteerd met de reclassering, maar is dat nu nog relatief vaak met gedetineerden in de HvB- en (Z)BBI-regimes, met wie de reclassering bijna net zo vaak in contact staat als de interne professionals. Hoewel de huidige studie geen inzicht geeft in de aard van het contact, zou een mogelijke verklaring voor deze verhoogde contactfrequentie in de HvB- en (Z)BBI-regimes kunnen zijn, dat de reclassering binnen deze regimes adviestaken (schorsing, rechtszitting) dan wel faserings- en toezichtstaken uitvoert. Aangezien een bredere rol voor de reclassering in het re-integratietraject van gedetineerden gedurende het gehele detentietraject gepromoot werd (DJI, 2019; Geenen et al., 2020), roept dit de vraag op in hoeverre de reclassering bij machte is

om met gedetineerden in contact te staan gedurende het gehele detentieverloop. Mogelijk kunnen de experimenten die plaatsvinden om de reclassering werkzaam te laten zijn in de PI's bijdragen aan verhoogd contact binnen het gehele detentie-traject, aangezien reclasseringswerkers aangaven op deze manier sneller buiten adviestaken om in contact te kunnen komen met gedetineerden (Reclassering Nederland, 2017).

Verder wordt aanbevolen om de contactfrequentie met gemeenten te verhogen. Het contact met de gemeente is tijdens detentie over alle detentieduren en regimes heen nog beperkt. Aangezien (vrijwel) alle gedetineerden uiteindelijk terugkeren naar de vrije samenleving, is het belangrijk om de transitie van binnen naar buiten goed te laten verlopen, zeker omdat op basis van het onderzoek van Wensveen et al. (2016) wordt verwacht dat een derde van de gedetineerden moeite heeft met eigen huisvesting na detentie. Uit het rapport van De Koning et al. (2016) bleek dat nog niet alle gemeenten voornemens zijn om gedetineerden tijdens detentie te bezoeken. Gemeenten moeten hiertoe waar nodig gestimuleerd worden, bijvoorbeeld door hen te informeren, hen financieel bij te staan of door bezoek van gemeenten minder vrijblijvend te maken. Onder gemeenten en andere professionals die wel het voornemen hebben gedetineerden te bezoeken, kan gepeild worden waarom zij nog weinig tot de inrichtingen toetreden. Mogelijk lopen zij tegen belemmeringen aan, bijvoorbeeld de bereikbaarheid van de inrichtingen, gebrek aan vrije toegang, onduidelijke communicatie, financiële obstakels of weerzin onder gedetineerden.

Tot slot wordt voor het contact met externe professionals eveneens aanbevolen om het contact sneller op te starten, met name voor de groep die 14 dagen tot 3 maanden in detentie zit. Hiertoe is snelle informatie-uitwisseling tussen de inrichtingen en de externe professionals wenselijk.

7.3 *Vervolgonderzoek*

Om tot aanbevelingen voor vervolgonderzoek te komen, worden de beperkingen van de huidige studie besproken. Zo zijn er enkele beperkingen in de beschikbare informatie. Aan gedetineerden in de (Z)BBI is bijvoorbeeld niet uitgevraagd of zij op de momenten dat ze tijdelijk naar buiten mogen met professionals spreken. Tevens weten we niet hoeveel contact gedetineerden hebben met overige belangrijke interne professionals, zoals met de doorzorgfunctionaris, onderwijzers en arbeidsmedewerkers. Daarnaast zou de totale straflengte of afstand tot vrijlating een nuttige toevoeging zijn op de huidige detentieduur, om te bekijken of er vlak voor vrijlating een stijging in contact plaatsvindt. Verder zitten er nadelen aan zelfrapportage, omdat gedetineerden mogelijk niet naar waarheid antwoorden, zich mogelijk het contact niet herinneren of het wellicht moeilijk vinden om de categorieën professionals te onderscheiden. Om deze reden is het aan te bevelen in vervolgonderzoek zelfrapportage aan te vullen met informatie van de externe re-integratie-professionals over de frequentie en aard van het contact.

Verder is de studie exploratief van aard, waardoor suggesties voor verschillen in contact met enige voorzichtigheid gelezen moeten worden. Vervolgonderzoek moet dieper en multivariaat ingaan op de verklaringen en consequenties van veel of weinig contact en de beoordeling van het contact, waarin tevens het perspectief

vanuit de professionals meegenomen dient te worden. Zo kan vervolgonderzoek verder inzoomen op de aansluiting van het contact met de diverse externe re-integratieprofessionals op de hulpbehoefte. Beperkt contact met externe professionals hoeft namelijk niet in alle gevallen een probleem te zijn. Zo is het mogelijk dat niet alle gedetineerden aanvullende zorg of contact met externe professionals nodig hebben. Het is hierbij met name interessant om de hulpvragen onder de gedetineerden die buiten beeld vallen onder de loep te nemen. Andersom draagt contact niet noodzakelijkerwijs bij aan re-integratie. Zo hebben met name casemanagers, mentoren en de reclassering ook nog andere taken, zoals advies- en toezichtstaken. We hebben echter beargumenteerd dat de afwezigheid van contact problematisch kan zijn, omdat gebrek aan contact de kans op begeleiding minimaliseert. Daarom hebben we in beeld gebracht met wie gedetineerden gedurende hun detentietraject in contact staan. Vervolgonderzoek dient echter verder in te zoomen op de aard van het contact.

Als afsluitende boodschap kan met het huidige onderzoek voorzichtig gesteld worden dat er al veel goed gaat met betrekking tot het contact tussen gedetineerden en professionals. Landelijke contactcijfers hebben laten zien dat de meerderheid van de gedetineerden naar tevredenheid in contact staat met de casemanager of de mentor. Aanvullend vindt er tijdens detentie ook contact plaats met externe professionals, met name met de reclassering, en lijken op het eerste oog de regimes met de meest zorgbehoevende gedetineerden het meest in contact te staan met de juiste professionals. Verdere aanbevelingen zijn gegeven om met alle gedetineerden in contact te komen en te blijven tijdens detentie, zodat zij zo goed mogelijk worden voorbereid op hun terugkeer naar de samenleving.

Literatuur

- Bak, R.R. den, A. Popma, L.M. Nauta-Jansen, P. Nieuwbeerta, A. Marchena-Slot, F. Koenraadt & J.M. Jansen (2018) *Psychosociale criminogene factoren en neurobiologische kenmerken van mannelijke gedetineerden in Caribisch Nederland*. Den Haag: WODC.
- Beerthuizen, M.G.C.J., K.A. Beijersbergen, S. Noordhuizen & G. Weijters (2015) *Vierde meting van de monitor nazorg ex-gedetineerden*. Den Haag: WODC.
- Beijersbergen, K.A., A. Dirkzwager, T. Molleman, P. van der Laan & P. Nieuwbeerta (2015) Procedural justice in prison: The importance of staff characteristics. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 59(4), 337-358.
- Boelsma, A., M. Cammeraat, A. van Elten & P. van der Laan (2012) *Tevreden en gemotiveerd. Vrijwilligers en hulpvragers van Gevangenenzorg Nederland geven hun mening*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Bosker, J. & K. Lünemann (2017) Ruim baan voor het reclasseringswerk: doen wat nodig is. *Proces*, 96(2), 108-118.
- Braak, J. van den, A. van Burik, P. Jansen, A. van Montfoort, A. Veltkamp, R. van Vianen & B. Vogelvang (2003) *Opvang ex-gedetineerden. Verslag van een onderzoek naar de maatschappelijke opvang van ex-gedetineerden*. Woerden: Adviesbureau van Montfoort.
- Buysse, W., B. van Dijk, D. Hofstra & B. Szytniewski (2018) *Procesevaluatie pilot doorzorgfunctionaris PI*. Amsterdam: DSP-groep.
- Cammeraat, M. (2010) Waardevolle vrijwilligers. *Proces*, 89(5), 303-312.
- Croes, L. de & B. Vogelvang (2010) *Vrijwilligers binnen Reclassering Nederland: een (beleids) studie naar de grenzen, mogelijkheden en betekenisvolle verhalen*. Den Bosch: Avans Hogeschoolen.

- Dienst Justitiële Inrichtingen (2013) *Masterplan DJI 2013-2018*. Den Haag: DJI.
- Dienst Justitiële Inrichtingen (2014) *Richting aan re-integratie: in de praktijk. Handreiking convenant re-integratie van ex-gedetineerden*. Den Haag: DJI.
- Dienst Justitiële Inrichtingen (2016) *Goed voorbereid weer vrij – praktische informatie voor gedetineerden*. Den Haag: DJI.
- Dienst Justitiële Inrichtingen (2019) *Kansen bieden voor Re-integratie: In de praktijk. Handreiking Bestuurlijk akkoord*. Den Haag: DJI.
- Dienst Justitiële Inrichtingen (2020) *Persoonsgerichte benadering*. Verkregen op 13 mei 2020, via www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen-in-detentie/persoonsgerichte-benadering/index.aspx. Den Haag: DJI.
- Dirkzwager, A.J.E., P. Nieuwbeerta, K.A. Beijersbergen, A.Q. Bosma, R. de Cuyper, J. Doekhie, V. Eichelsheim, S. de Goede, P. van der Laan, W. Lamet, H. Palmen, E. Raaijmakers, A. Ramakers, J. Reef, S. van der Stelt, M. Wensveen & H. Wermink (2018) Cohort profile: the prison project – a study of criminal behavior and life circumstances before, during, and after imprisonment in the Netherlands. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 4(1), 120-135.
- Duijvenbooden, K. van (2016) Nazorg ex-gedetineerden – tien jaar na invoering. Terugblik en huidige stand van zaken. *Proces*, 95(2), 86-97.
- Dupont, L. (1998) *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen* (Vol. 11). Leuven: Leuven University Press.
- Egberink, A.O. (2017) Zo'n vrijwilliger staat drie nul voor op professionals die almaar wat moeten. *Zorg + Welzijn*, 23(4), 30-32.
- Exodus (2018) *Resultaten deelnemers-Tevredenheidsonderzoek*. Verkregen op 20 december 2019, via www.exodus.nl/nieuws/resultaat-deelnemerstevredenheidsonderzoek-0.
- Geenen, M., J. Bosker, J. Monnee-van Doormalen & D. Heij (2020) *Naar een Selectie Ondersteunend Model (SOM) voor gevangeniswezen en reclassering – Tussenrapportage*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Ginneken, E.F. van, H. Palmen, A.Q. Bosma, P. Nieuwbeerta & M.L. Berghuis (2018) The Life in Custody Study: The quality of prison life in Dutch prison regimes. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, 4(4), 253-268.
- Goedvolk, M. & A. Walberg (2013) *Evaluatie pilot zorgcontinuïteit*. Den Haag: WODC & Significant BV.
- Graffam, J., A. Shinkfield, B. Lavelle & W. McPherson (2004) Variables affecting successful reintegration as perceived by offenders and professionals. *Journal of Offender Rehabilitation*, 40(1-2), 147-171.
- Hanrath, J., R. van Asch, A. Talan & V. de Vogel (2019) *Over de ontwikkeling van vakmanschap op begeleiding bij re-integratie na detentie*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Hermanns, J. (2009) Nieuwe wegen in het terugdringen van recidive. *Proces*, 88(3), 147-154.
- Hoeve, M., G.J.J. Stams, M. van der Zouwen, M. Vergeer, K. Jurrius & J.J. Asscher (2014) A systematic review of financial debt in adolescents and young adults: Prevalence, correlates and associations with crime. *PloS one*, 9(8): e104909, 1- 16.
- Inspectie Justitie en Veiligheid (2018) *Uit Balans. Een onderzoek naar de kwaliteit van de taakuitvoering in zes locaties binnen het Gevangeniswezen*. Den Haag: Inspectie JenV.
- Inspectie Veiligheid en Justitie (2013) *Slechts op bezoek*. Den Haag: Inspectie VenJ.
- Kommer, M.M. (2018) Terug in de bajes. *Sancties*, 1(3), 23-33.
- Koning, J. de, J. Gravesteijn, P. de Hek & D. de Vries (2016) *Kosten en baten van maatschappelijke (re-)integratie van volwassen en jeugdige (ex-)gedetineerden*. Rotterdam: Erasmus School of Economics.
- Krechtig, L. & M. Wildeboer (2017) De reclassering en de lokale samenwerking. *Proces*, 96(2), 158-168.

- Kuis, E., C.M. Schuhmann & M.A. Goossensen (2015) *Puur voor jou. Onderzoek naar één-op-één bezoeksgesprekken van vrijwilligers aan gedetineerden*. Utrecht: Universiteit voor Humanistiek.
- Kuppens, J. & H. Ferwerda (2008) *Van binnen naar buiten: Een behoefteonderzoek naar de aard en omvang van nazorg voor gedetineerden*. Arnhem: Advies- en onderzoeksgroep Beke.
- McKeown, K. (2000) *A guide to what works in family support services for vulnerable families*. Ierland, Dublin.
- Menger, A. (2018) *De werkalliantie in het gedwongen kader. Onderzocht bij het reclasseringstoezicht* (diss. Amsterdam VU).
- Molleman, T. & F.L. Leeuw (2012) The Influence of Prison Staff on Inmate Conditions: A Multilevel Approach to Staff and Inmate Surveys. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 18(2), 217-233.
- Noordhuizen, S. & G. Weijters (2012) *Derde meting van de monitor nazorg ex- gedetineerden*. Den Haag: WODC.
- Palmen, H., A.Q. Bosma & E. van Ginneken (2019) Het leefklimaat in Nederlandse penitentiaire inrichtingen: de Life In Custody-studie. *Proces*, 98(1), 20-36.
- Plaisier, J., D. Bouma, A. Feddes, V. Hoetjes, H. Pollaert & I. van Straaten (2016) *Kies voor Verandering*. Den Haag: WODC.
- Ramakers, A., P. Nieuwbeerta, J. van Wilsem & A. Dirkzwager (2017) Not just any job will do: A study on employment characteristics and recidivism risks after release. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 61(16), 1795-1818.
- Reclassering Nederland (2017) *Jaarverslag 2017: 'Samen gedetineerden voorbereiden op een goede terugkeer'*. Verkregen op 7 december 2020, via www.reclassering.nl/actueel/verhalen/samen-gedetineerden-voorbereiden-op-een-goede-terugkeer.
- Roorda, W., W. Buysse, A. Verwest & S. Scherders (2016) *Forensische zorgtrajecten in het gevangeniswezen. Onderzoek in zes penitentiaire inrichtingen naar signalering, indicatiestelling en plaatsing*. Amsterdam: DSP-groep.
- Vis, J. (2018) *With a little help from my casemanager*. Tilburg: Gemeente Tilburg.
- Vogel, V. de, P. Schaftenaar & M. Clercx (2019) *Mind the gap: Continuïteit in de forensische zorgketen*. Utrecht: Kwaliteit Forensische Zorg.
- Wensveen, M., H. Palmen, A. Ramakers, A. Dirkzwager & P. Nieuwbeerta (2016) Terug naar huis? Veranderingen in woonsituaties tijdens detentie en na vrijlating. *Tijdschrift voor Criminologie*, 58(1), 28-55.
- Weijters, G., J.J. Rokven & S. Verweij (2018) *Monitor nazorg (ex-)gedetineerden – meting 5*. Den Haag: WODC.
- Zwemmer, J., J. Jager & J.A. van Vliet (2007) Nazorg in ontwikkeling, werk in uitvoering! *Proces*, 86(3), 117-123.
- Zwemstra, J.C. (2009) *Psychiatrische zorg in en aansluitend aan detentie. Een onderzoek naar psychiatrische zorg en behandeling in detentie en daarop aansluitende reguliere of forensische zorg*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.

Bijlage I Vragenlijsten, items en schalen - Dutch Prison Visitation Study (DPVS), onderdeel van de Life in Custody study (LIC-studie)

Dataset	Items	Antwoordopties
Gedetineerden-survey 2019 – Algemene vragen leefklimaat	<ol style="list-style-type: none"> Hoe vaak had u het afgelopen half jaar persoonlijk contact met: <ul style="list-style-type: none"> Uw casemanager (van de inrichting) / Uw mentor (van de afdeling)? Hoe vaak had u het afgelopen half jaar persoonlijk contact met: <ul style="list-style-type: none"> De gemeente / De reclassering / Een zorginstelling / Een vrijwilliger? De vragen voorafgaand aan deze vragen (over contact met familie en vrienden) zijn ingeleid met de opmerking dat indien de gedetineerden korter in detentie zaten dan de periode waar de vragen over gaan, de vragen over de periode vanaf de start van de huidige detentie gaan. Schaal beoordeling van het contact (<i>indien contact = ja</i>) [casemanager/mentor] <ul style="list-style-type: none"> Mijn [...] helpt mij voldoende bij mijn re-integratie Ik zie mijn [...] vaak genoeg Het contact met mijn [...] is prettig Ik ben tevreden over het contact met mijn [...] Spreken met mijn [...] is nuttig voor mij Opleiding Geboorteland 	<ol style="list-style-type: none"> Heb ik niet, Nooit, Maandelijks, Wekelijks, Dagelijks Nooit, 1 tot 2 keer, 3 tot 5 keer, 6 keer of vaker Helemaal oneens, Oneens, Neutraal, Eens, Helemaal eens <i>Cronbachs alfa = 0,94</i> (casemanager; n = 2272; mentor; n = 2223) Laag opgeleid, middelhoog opgeleid, hoog opgeleid (CBS classificering SOI 2016) Nederland, Nederlandse Antillen, Suriname, Polen, Marokko, Turkije, Overig (De vragenlijsten zijn aangeboden in de volgende talen: Nederlands, Engels, Spaans, Turks, Pools en Arabisch)

(*Vervolg*)

Dataset	Items	Antwoordopties
Gedetineerden-survey 2019 – Bezoek van externe re-integratieprofessionals	<ol style="list-style-type: none"> Van welke van de volgende re-integratiepartners heeft u het afgelopen half jaar bezoek gekregen (<i>Als u minder dan een half jaar gedetineerd bent, gaat het bij deze vragen om de periode vanaf de start van uw huidige detentie</i>): <ul style="list-style-type: none"> De gemeente / De reclassering / Een zorginstelling / Een vrijwilliger Indien bij 1) ja: de onderzoeker vult samen met de gedetineerde in een open veld in over welke professional de vervolgvragen omtrent het contact gaan Schaal beoordeling van het contact bij de genoemde professional onder 2): <ul style="list-style-type: none"> [Deze mensen] helpen mij voldoende bij mijn re-integratie Ik zie [deze mensen] vaak genoeg Het contact met [deze mensen] is prettig Ik ben tevreden over het contact met [deze mensen] Spreken met [deze mensen] is nuttig voor mij 	<ol style="list-style-type: none"> Nee, ja <u>Gemeente</u>: Gemeentelijke medewerker <u>Reclassering</u>: 3RO, Leger des Heils, Reclassering Nederland, verslavingsreclassering <u>Zorg en ondersteuning</u>: Psychologen, psychiaters, verslavingszorg, onderwijs, schuldhulp, jeugdbescherming, overig maatschappelijk werk (geen vrijwilligers) <u>Vrijwilligers</u>: Bonjo, Gevangenenzorg, Exodus, Humanitas, geestelijke zorg en overige vrijwillige hulp Helemaal oneens, Oneens, Neutraal, Eens, Helemaal eens <i>Cronbachs alfa = 0,92 (gem., n = 334; recl., n = 1157; zorg., n = 422; vrijw., n = 308)</i>
Registratiedata DJI (TULP)	<ol style="list-style-type: none"> Geslacht Leeftijd Huidige detentieduur Regime 	<ol style="list-style-type: none"> Man, Vrouw Datum survey – Geboortedatum Datum survey – Begindatum huidige detentie Gevangenis, HvB, ISD, EZV, Arrestanten, (Z)BBI

AUTEURSGEGEVENS

Anouk Bosma was ten tijde van het onderzoek Universitair Docent Criminologie aan de Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

Esther van Ginneken is Universitair Docent Criminologie aan de Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

Paul Nieuwbeerta is Hoogleraar Criminologie aan de Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

Hanneke Palmen is Universitair hoofddocent Criminologie aan de Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid.

Amanda J. Pasma is PhD-student aan de Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid,